

ЛІТЕРАТУРА:

1. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
2. Типології Держфінмоніторингу. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu>
3. Word та Excel: інструменти і лайфхаки. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:DNU+PRIN-101+2017_T1/course/
4. Колесніков А. Цифрове суспільство в Україні: стан та вектори безпечного розвитку. *Економічна безпека та фінансові розслідування: концепти, прагматика, інструментарій забезпечення: колективна монографія*. ТНЕУ: Економічна думка, 2019. С. 55-70.

УДК 342.951:504.054

Кравчук М. Ю.

*д.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та процесу,
Західноукраїнський національний
університет*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ БІОТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні біотехнології кардинально вплинули на перебіг життя людини. Мається на увазі клонування, штучне запліднення, трансплантологію, експерименти над людським організмом та ін. Очевидно, що у цьому питанні стикаються інтереси дослідників (розробників новітніх технологій), донорів генетичного матеріалу (людей, до яких застосовуються медичні біотехнології) та громадськості. Перші зацікавлені в отриманні фінансової вигоди від своїх винаходів і тому підтримують патентування людського генетичного матеріалу, другі – у ствердженні непорушності права власності на свої гени, клітини, частини тіла, а останні вимагають доступу до будь-якої генетичної інформації, яка, на їх думку, повинна стати загальним надбанням всього людства [2, 161]. Це, у свою чергу, породжує проблему негативних наслідків біотехнологізації, побічних ефектів та небажаних результатів, одержаних в процесі біологічних експериментів.

Взагалі варто відзначити, що сама по собі ідея вдосконалення людства методами селекції досить давня. Давньогрецький філософ Платон в своїй «Державі» чи італійський мислитель Т. Кампанелла в «Місті Сонця» розробляли стратегії отримання людини із заданими якостями. Проте, засновником наукової євгеніки (вчення про спадкове здоров'я та шляхи покращення потомства майбутніх поколінь) вважається англійський лікар та антрополог Френсіс Гальтон (1822-1911 рр.). В 1865 році він публікує книгу «Спадковий талант і характер», в якій вперше згадується термін «євгеніка». Відповідно до його вчення, інтелектуальні здібності успадковуються так само як і фізичні. Якість потомства визначається як батьком так і матір'ю. Відповідно підбором сімейних пар можна перетворити високий інтелект із випадкової якості в постійну. Необхідність селекції обґрунтовується тим, що цивілізація накладає щоразу вищі вимоги до розумових здібностей людей [1, 182].

Однак попри неоціненне значення біомедичних досліджень, вони справляють негативний вплив на людину, так як, в першу чергу, зачіпають її природні права – право на життя, охорону здоров'я, на повагу до своєї гідності. «Дивовижний новий світ», описаний англійським філософом ХХ ст. О. Хакслі, де до логічної межі доведено наслідки штучного розмноження людей за заданими параметрами, може слугувати образним відтворенням перспектив соціального розвитку людства, якщо воно піде таким шляхом. Законодавче визнання штучного розмноження у державі матиме своїм наслідком руйнацію сім'ї, материнства, одношлюбності, які розглядатимуться в новому суспільстві як джерело зайвих емоцій, небажаних переживань, душевного болю і, як наслідок, – різноманітних хвороб. Місце любові в ієрархії цінностей такого суспільства займе поняття «взаємне використання», яке несе у собі презирство до гідності людини і заперечує особисту свободу [4, 35]. Зрозуміло, що ідея проведення найсміливіших експериментів над людським життям може призвести у майбутньому до расової дискримінації, виділення людини з високими інтелектуальними здібностями та невисокими, поділу між людьми з природніми генами та клонованими. Все це істотно деформує історичну систему цінностей та породить суперечності з моральними засадами.

Нові діагностичні методи ембріональних досліджень та можливого клонування людини, окрім соціальних наслідків, можуть приховувати у собі велику біозагрозу для соціума.

При дослідженні цього питання доречно погодитись із твердженням Піддубного О. Ю. про те, що не може бути чіткого і наперед визначеного ставлення до технології, яка розвивається швидше, ніж працюють подекуди ланки державно-правового механізму. Отже, ставлення держави може бути єдиним: спостереження і контроль, максимальне невтручання, створення

сприятливого інвестиційного клімату, оскільки сьогоднішні удавані загрози можуть виявитись завтрашніми реальними перевагами [3, 139]. Вбачається, що для забезпечення біобезпеки при використанні біотехнологій, необхідно встановити тісний діалог між державою, науковцями базового профілю, виробниками ГМО продукції та споживачами, з метою на майбутнє виключити будь-яку загрозу життю і здоров'ю людини та шкоду навколишньому середовищу.

У цьому контексті слід також звернути увагу на тому, що успіхи генної інженерії породжують нові можливості щодо створення біологічної зброї. Генетична зброя являється вкрай загрозовою для людства, так як вона є безконтрольною у використанні й містить в собі так званого гена-агресора, як модифікованого гена, що може вводиться в організм людини і спричиняти негативний вплив на функціонування його органів.

Особливого занепокоєння викликає теперішня ситуація в умовах російсько-української війни щодо загрози застосування біологічної зброї країною-агресором. З метою відвернення уваги російська федерація активно розповсюджує інформацію про наявність секретних лабораторій з виробництва біологічної зброї, створення небезпечних біоагентів на території України, біодосліди над українськими солдатами. Зрештою поширення росією цих фейків може свідчити про те, що окупант створює підґрунтя для використання біологічної зброї в Україні, яка начебто має кардинально «змінити» генетичний код українського суспільства від «коренів» фашизму та неонацизму. Наразі така інформаційна підготовка є частиною єдиного варварського плану. Тим більше можливість застосування росією біологічної зброї проти нашої держави завжди була і значно зросла у зв'язку з відкритою агресією. З огляду на ці загрози, українське суспільство і міжнародна спільнота повинні негайно об'єднатися і вжити невідкладні заходи для ліквідації «прихованих сценаріїв» окупанта щодо використання біологічної зброї.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гринчишин Н. І. Генна інженерія та клонування людини: етико-соціальний аналіз проблеми. *Культурологічний вісник Нижньої Наддніпряниці*. 2012. С. 181-185.
2. Медведева М. О. Міжнародне право і біотехнології. К.: Вид. дім «Промені», 2006. 256 с.
3. Піддубний О. Ю. Правові засади використання біотехнологій у виробництві харчової продукції. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право*. 2012. Вип. 173(3). С. 130-141.
4. Тищенко П. Д. Генэтика. Человек. 1996. № 6. С. 30-38.